

21 בנובמבר, 2016

לכבוד

החכ"ם החברים

בוועדת חוקה חוק ומשפט

לכבוד

חה"כ ניסן סלומינסקי

יו"ר וועדת חוקה, חוק ומשפט

שלום רב,

הנדון: הצעת חוק סדר הדין הפלילי (סמכות אכיפה – מעצרים) (תיקון – מעצר מפרי צו הגנה), התשע"ו-2016

לקראת הדיון הקבוע ליום 22.11.16, בהצעת חוק סדר הדין הפלילי (סמכות אכיפה – מעצרים) (תיקון – מעצר מפרי צו הגנה), התשע"ו-2016 (להלן: הצעת החוק), נבקש להביא בפני וועדת חוקה חוק ומשפט את עמדת הקליניקה לזכויות חשודים, נאשמים, עצורים ואסירים במרכז האקדמי למשפט ולעסקים.

בעוד שתכלית החוק - למגר מקרי אלימות ורצח במשפחה – היא ראויה, הפתרון המוצע בהצעת החוק אינו עומד באיזונים הקיימים בחוק המעצרים ובחוק למניעת אלימות במשפחה. המצב החוקי הקיים מאפשר התחשבות בהפרה של צו הגנה כחלק מעילת המסוכנות, ואף קיימת בחוק חזקת מסוכנות בעבירות אלימות במשפחה. יש להותיר את הפרת צו ההגנה כחלק מעילת המסוכנות, ולא ניתן להעמיד הפרה זו כעילה בפני עצמה.

1. לפי פרסומים בתקשורת, מדי שנה נרצחות במדינת ישראל כעשרים נשים על ידי הקרובים אליהן ביותר. מאז שנת 2011 נרצחו למעלה ממאה נשים.¹ על פי נתוני משטרת ישראל, במהלך השנים 2013-2015 (ינואר עד אוקטובר כולל) נרצחו בישראל 72 נשים. כ-80% מהנשים הנרצחות נרצחו בשל היותן נשים (על-ידי בני זוגן, על רקע משפחתי וסכסוך משפחתי ועל רקע רומנטי).²

2. לאור התמקדות הצעת החוק בצווי הגנה והפרתם, מובאים כאן נתונים על השימוש בהם. על פי נתוני הנהלת בתי-המשפט, בשנים האחרונות ממוצע מספר הבקשות השנתי לצווי הגנה עומד על כ-9,000 בקשות בשנה (כ-90% מהן אינן נדחות). על פי נתוני משטרת ישראל, בחודשים ינואר-אוקטובר 2015 התקבלו במשטרת ישראל 515 תלונות בגין הפרת צווי הגנה אשר ניתנו מכוח החוק למניעת

¹ אור קשתי "לכל אישה יש שם" אתר עיתון הארץ
<http://www.haaretz.co.il/news/murder/.premium-1.2850399>
ריכוז נתונים על רצח נשים באתר עיתון הארץ
[/http://www.haaretz.co.il/st/c/prod/heb/global/homicide](http://www.haaretz.co.il/st/c/prod/heb/global/homicide)

² שלי מזרחי סימון "אלימות כלפי נשים – ריכוז נתונים לשנת 2015" דוח מרכז המידע והמחקר של הכנסת מיום 22.11.2015.

אלימות במשפחה מהן 417 (81%) היו תלונות של נשים. בכל שנת 2014 התקבלו 696 תלונות על הפרת צווי הגנה, מהן 564 (81%) היו של נשים.

3. נראה כי לא מדובר במקרים פרטניים בלבד של אלימות במשפחה, אלא בתופעה חברתית קשה, אשר יש לפעול למיגורה. יש להילחם באדישות הקיימת לבעיה זו ולפעול להבניית מודעות חברתית לצורך הטיפול בה, זאת באמצעות מנגנוני החינוך, התקשורת ועוד.

4. אמנם ניתן למגר תופעה זו גם באמצעות מערכת המשפט הפלילי, אך, לצערנו, התיקון המוצע כאן לא מקדם את המאבק בתופעת האלימות נגד נשים, משום שהוא אינו מוסיף דבר על המצב הקיים, הוא לא מדויק ואינו מאוזן, כמפורט להלן. **ראוי שיימצאו פתרונות מקדמים אחרים שיסייעו ממש למנוע רצח נשים ואלימות כלפיהן.**

5. סעיף 21 לחוק המעצרים קובע מהם התנאים למעצר עד תום ההליכים, כדלקמן:

"מעצר לאחר הגשת כתב אישום

21. (א) הוגש כתב אישום, רשאי בית המשפט שבפניו הוגש כתב האישום לצוות על מעצרו של הנאשם עד תום ההליכים המשפטיים, ובכלל זה על מעצרו בפיקוח אלקטרוני, אם נתקיים אחד מאלה:

(1) בית המשפט סבור, על סמך חומר שהוגש לו, כי נתקיים אחד מאלה:

(א) קיים יסוד סביר לחשש ששחרור הנאשם או אי-מעצרו יביא לשיבוש הליכי משפט, להתחמקות מהליכי שפיטה או מריצוי עונש מאסר, או יביא להעלמת רכוש, להשפעה על עדים או לפגיעה בראיות בדרך אחרת;

(ב) קיים יסוד סביר לחשש שהנאשם יסכן את בטחונו של אדם, את בטחון הציבור, או את בטחון המדינה;

(ג) הואשם הנאשם באחד מאלה:

(1) עבירה שדינה מיתה או מאסר עולם;

(2) עבירת בטחון כאמור בסעיף 35(ב);

(3) עבירה לפי פקודת הסמים המסוכנים [נוסח חדש], תשל"ג-1973, למעט עבירה הנוגעת לשימוש בסם או להחזקת סם לשימוש עצמי;

(4) עבירה שנעשתה באלימות חמורה או באכזריות או תוך שימוש בנשק קר או חם;

(5) עבירת אלימות בבן משפחה כמשמעותו בחוק למניעת אלימות במשפחה, תשנ"א-1991,

חזקה כי מתקיימת העילה האמורה בסעיף קטן (ב), אלא אם כן הוכיח הנאשם אחרת.

(2) בית משפט ציווה על מתן ערובה והערובה לא ניתנה להנחת דעתו של בית המשפט או שהופר תנאי מתנאי הערובה, או שנתקיימה עילה לביטול השחרור בערובה.

(ב) בית המשפט לא יתן צו מעצר לפי סעיף קטן (א), אלא אם כן נוכח, לאחר ששמע את הצדדים, שיש ראיות לכאורה להוכחת האשמה, ולענין סעיף קטן (א)(1), לא יצווה בית המשפט כאמור, אלא אם כן נתקיימו גם אלה:

- (1) לא ניתן להשיג את מטרת המעצר בדרך של שחרור בערובה ותנאי שחרור, שפגיעתם בחירותו של הנאשם, פחותה;
- (2) לנאשם יש סניגור, או שהנאשם הודיע שברצונו שלא להיות מיוצג בידי סניגור.

(ג) "...

(ההדגשה איננה במקור).

6. המעצר עד תום ההליכים פוגע בחירותו של הנאשם - הערך המרכזי שחוק-יסוד: כבוד האדם וחירותו מגן עליו. מאחר שהנאשם עדיין בחזקת חף מפשע, פגיעה זו בחירות היא חמורה ביותר. היא קשה במיוחד בשל התקופות הארוכות יחסית שבהן מוחזקים העצורים במעצר עד שמסתיים משפטם.

7. המעצר עד תום ההליכים נועד להבטיח את קיומו התקין של ההליך הפלילי ולשמור על שלום הציבור. יש להראות על סמך חומר המוצג לשופט, כי קיים יסוד סביר לחשש כי שחרור הנאשם יביא לשיבוש הליכי המשפט, שהנאשם יימלט מן הדין, או שהנאשם ימשיך בביצוע עבירות בהיותו משוחרר ובכך יסכן את שלום הציבור. השמירה על הליך פלילי תקין הוגן היא מרכזית לקיומה התקין של חברה דמוקרטית. (ראה: בש"פ 8087/95 זאדה נ' מדינת ישראל, פ"ד נ(2) 133 (1996)).

8. **מהחוק עולה כי ניתן כבר כיום להורות על מעצרו של אדם עד תום ההליכים אם הוא הפר צו הגנה, כחלק מעילות המעצר הקיימות בחוק של מסוכנות או שיבוש הליכי משפט.** ברור ששקילת מסוכנותו של אדם ובחינת מעשים שיש בהם כדי לשבש הליכי משפט כוללים בתוכם גם נסיבות של הפרת צו על תנאי. לכן, כבר במצב החוקי הקיים ניתן לעצור עד תום ההליכים אדם שהפר צו הגנה, והצעת החוק אינה מוסיפה דבר לעניין זה.

9. יתרה מכך, סעיף 21(א)(1)(ג)(5) קובע מפורשות כי קיימת חזקת מסוכנות במקרים של אלימות במשפחה, אשר לפיה אדם שהואשם בעבירת אלימות בבן משפחה כמשמעותו בחוק למניעת אלימות במשפחה, תשנ"א-1991, חזקה עליו כי הוא מסכן את בטחונו של אדם או את בטחון הציבור. כלומר, במקרים של אלימות במשפחה חזקת המסוכנות מתקיימת באופן מיידי, והנטל עובר לנאשם להוכיח כי הוא אינו מסוכן.

10. לכן, הצעת החוק ודברי ההסבר לה אינם מדויקים, שכן עצם הפרת צו ההגנה מהווה כבר כיום שיקול בהחלטה אם להורות על מעצר עד תום ההליכים במקרים של אלימות במשפחה. כמו כן, גם חזקת המסוכנות במצב זה קיימת ממילא כאשר מדובר בעבירת אלימות במשפחה. לפיכך, לא ברור מה תועיל הצעת החוק למאבק במקרי האלימות כלפי נשים מעבר למצב החוקי הקיים.

11. הצעת החוק גם איננה מתיישבת עם הוראות החוק למניעת אלימות במשפחה, תשנ"א-1991. לדוגמה, תוקפו של צו הגנה נע בין שלושה חודשים לשישה חודשים בלבד (סעיף 5 לחוק זה), בעוד שמעצר עד תום ההליכים אורך זמן רב מזה בהרבה. האם ייתכן כי אדם יוחזק במעצר עד תום ההליכים על הפרה של צו שפג תוקפו? דוגמה נוספת היא כי במקרה של הפרת צו (ולאחר הגשת תלונה על הפרתו) אין חובה על המשטרה לעצור את המפר (סעיף 7 לחוק זה), בעוד שעל פי הצעת החוק הפרת צו ההגנה כחזקת מסוכנות תביא באופן מיידי למעצר עד תום ההליכים. האם ייתכן לקבוע חזקת מסוכנות אשר מנחה את בית המשפט באופן חד משמעי לעצור אדם עד תום ההליכים בעוד שלמשטרה קיימת פרוגטיבה להחליט אם לעצור אותו כלל או לא?

12. מהאמור עולה כי הצעת החוק איננה עקבית ואיננה מתיישבת עם הוראות חוק המעצרים ועם הוראות החוק למניעת אלימות במשפחה. מן הראוי שיימצא פתרון יעיל והולם לסוגיה כואבת זו.

לאור כל האמור לעיל, אנו קוראים לכם לפעול למציאת פתרונות מתאימים ויעילים אחרים לבעיית האלימות נגד נשים בישראל.

בברכה,

סיגל שהב, עו"ד

מסמך זה נכתב בסיוע הסטודנטים קאמי קניאס ודור זבורוב, תלמידי הקליניקה הפלילית במרכז האקדמי למשפט ולעסקים